

Näyttötutkintojen arviointiopas

työelämän edustajille

Tämä opas on tarkoitettu työntekijöiden ja työnantajien edustajille tutkinnon suorittajan ammattitaidon arvioinnin avuksi. Opas sisältää ammattialasta riippumattomia näkökulmia ja sitä voi käyttää alakohtaisen arviointikoulutuksen lisänä tai johdantona.

Koulutuskeskus Salpauksen tutkintovastaavien organisoimissa arviointikoulutuksissa perehdytään näyttötutkintojärjestelmään, kyseessä olevan tutkinnon perusteisiin, arviointikohteisiin ja arviointikriteereihin sekä kyseessä olevan näyttötutkinnon kulkuun eli prosesseihin. Tässä oppaassa on esitetty arviointitiedon keruuprosessi yleisellä tasolla, jossa voi käytännössä olla tutkintokohtaisia eroja.

Arviointi perustuu aina tutkinnon perusteissa kuvattuihin ammattitaitovaatimuksiin, arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin

Motto: Arviointi on luonteeltaan kehittävää ja kannustavaa.

Opasta voi myös tulostaa netistä www.salpaus.fi.

Sisällys:

1. NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄ
2. MITÄ ARVIOIJILTA EDELLYTETÄÄN?
3. ARVIOIJAN TEHTÄVÄT

1. NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄ

Näyttötutkinto on erityisesti aikuisille suunniteltu ammattitaidon hankkimistavasta riippumaton tutkintomuoto. Järjestelmän tavoite on tarjota aikuisille joustavat järjestelyt ja parhaat mahdolliset olosuhteet osoittaa osaamistaan tutkintotilaisuuksissa sekä kehittää ja uudistaa työelämässä tarvitsemaansa ammattitaitoa.

Näyttötutkintotoiminta perustuu lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Tutkintojen järjestäminen on luvanvaraista. Jokaisella tutkinnolla on oma tutkintotoimikunta, jonka kanssa tutkinnon järjestäjä tekee näyttötutkintojen järjestämisestä sopimuksen.

AIKUISTEN NÄYTTÖTUTKINNOT SUOMEN KOULUTUS- JA TUTKINTOJÄRJESTELMÄSSÄ

yliopistot ja korkeakoulut

**ammatti-
korkeakoulut**

TYÖELÄMÄ

AIKUISTEN NÄYTTÖTUTKINNOT

erikoisammattitutkinnot

- osoitetaan käytännön työtehtäviä tekemällä alan vaativimpien työtehtävien hallinta
- erikoisammattitutkinto yhdessä ammattitutkinnon kanssa tai alle 120 ov:n perustutkinnon kanssa antaa yleisen kelpoisuuden ammattikorkeakouluopintoihin

ammattitutkinnot

- osoitetaan käytännön työtehtäviä tekemällä alan ammattityöntekijältä edellytetty ammattitaito
- antaa kelpoisuuden saman alan ammattikorkeakouluopintoihin

ammatilliset perustutkinnot

- osoitetaan käytännön työtehtäviä tekemällä ammattialan perustehtävien hallinta
- antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden

**lukio/
ylioppilastutkinto**

perusopetus

esiopetus

ARVIOINTIPROSESSI

- Henkilökohtaistamisen eri vaiheissa tapahtuu olemassa olevan osaamisen arviointia
- työelämän arvioijien panos tutkintotilaisuuksissa on merkittävä osuus arviointiprosessissa

HENKILÖKOHTAISTAMISTA KOSKEVA ASIAKIRJA

- Asiakirjaan dokumentoidaan näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen, tutkinnon suorittaminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen (puhekielellä esim heksu, henksu, hekосу)

2. MITÄ ARVIOIJILTA EDELLYTETÄÄN?

Arvioija on oman alansa ammattilainen. Arvioija näkee edustamansa yrityksen toiminnan kokonaisuutena. Arvioija pystyy myös peilaamaan opiskelijan toimintaa kokemuksiinsa ammattialtaan.

Arvioijan on tunnettava ko. tutkinnon perusteet, arvioimansa tutkinnonosan arviointikohteet ja kriteerit. Arvioijan on tunnettava ala ja hallittava omakohtaisesti arvioinnin kohteena oleva osaaminen.

Arvioijien tulee täyttää seuraavat kriteerit:

- Arvioijalla on vähintään 3 vuoden työkokemus näyttötutkintoa vastaavissa työtehtävissä/ toimialalta
- Arvioijalla on vastaava ammattitaito kuin tutkinnon tai sen osan osaamisvaatimuksissa edellytetään
- Arvioija on innostunut ja sitoutunut tehtäväänsä ja arviointitaitonsa kehittämiseen.
- Arvioija on perehdytetty arviointitehtävään järjestämissopimuksen liitteenä olevan tutkintotoimikunnan hyväksymän näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman mukaisesti.
- Yhden arvioijista on oltava näyttötutkintomestari

Arvioijien roolit:

Työntekijän edustaja on ”työn tekemisen asiantuntija”, alan ammattilainen, joka arvioi substanssialansa ammattitaidon hallintaa sekä esimerkiksi tutkinnon suorittajan tiimityötaitoja, sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja ja ongelmanratkaisutaitoja.

Työnantajan edustaja on ”toiminnan ylläpitämisen asiantuntija”. Hän arvioi kokonaisuuksia, työyhteisötaitoja, vastuullisuutta, sisäistä yrittäjäyyttä sekä alais- ja tiimityötaitoja. Lisäksi hän arvioi yleistä asennetta työntekoon ja ammatissa kehittymiseen.

Opetuksen edustaja on tutkinnon perusteiden ja arvioinnin periaatteiden asiantuntija.

Tutkinnon järjestäjä kouluttaa arvioijia. Lisäksi arvioija perehdytetään erikseen kuhunkin tutkintotilaisuuteen. Arvioija ei saa olla tutkinnon suorittajan työssä oppimisen ohjaaja, keskeinen kouluttaja eikä muutenkaan jäävi, ei esimerkiksi lähisukulainen. Tutkintotoimikuntien ohjeissa saattaa olla joitakin poikkeamia, joita tulee noudattaa.

Arvioija voi tuntea suurta vastuuta: ”Miten osaan arvioida oikein ja luotettavasti?” Arvioija on ammattilainen, joka tuntee alan hyvin ja osaa työn usein varsin erinomaisesti eli useinkin tutkinnon perusteiden osaamistason yli. On muistutettava arvioijaa, että hän vertaa tutkinnon suorittajan osaamista tutkinnon perusteiden vaatimukseen eikä omaan osaamiseensa.

Arvioija tuntee ammattiympeyttä toimiessaan keskeisessä tehtävässä ammattitaidon arvioijana, sen laadun varmistajana ja siten myös oman alansa kehittäjänä.

Arviointi on tärkeä osa tutkinnonsuorittajan oppimisprosessia ja siksi arvioinnin tulee olla kannustavaa ja kunnioittavaa. Arvioinnilla pyritään kehittämään ja auttamaan tutkinnonsuorittajaa eteenpäin ammattialallaan.

Arviointi tehdään harkitsevasti ja huolellisesti eri näkökulmia ja arviointiaineistoa käyttäen. Havaintoja tutkinnon suorittajan osaamisesta verrataan tutkinnon perusteisiin.

Arviointiesityksen tutkintotoimikunnalle tekevät yhdessä työnantajan edustaja (TA), työntekijän edustaja (TT) ja tutkinnon järjestäjän edustaja (opettaja) eli kolmikanta. Kolmikanta tekee tutkinnon osan suorittamisesta yhteistyönä yksimielisen arviointipäätöksen.

3. ARVIOIJAN TEHTÄVÄT

Tutkintotilaisuudessa arvioidaan ammattitaitoa, jonka vaatimukset on kuvattu kunkin tutkinnon perusteissa.

Arviointikoulutuksessa perehdytään ko. tutkinnon perusteisiin. Niissä on kuvattu tutkinnon ammattitaitovaatimukset, joihin arviointi perustuu. Arviointikoulutuksen aikana tai tutkinnonsuorittajan henkilökohtaisen suunnitelman laatimisen aikana perehdytään siihen, millä yrityksen työprosesseilla ja työkokonaisuuksilla ammattitaito voidaan osoittaa tutkinnonosakohtaiset perusteet huomioiden. Koulutuskeskus Salpauksen kouluttaja perehdyttää lisäksi arvioijan kuhunkin tutkintotilaisuuteen. Joillakin aloilla käytetään arvioijan muistilistaa keskeisistä arviointiin liittyvistä asioista.

Ennen tutkintotilaisuutta

- arvioija perehtyy tutkinnon suorittajan henkilökohtaiseen suunnitelmaan tutkinnon osan suorittamisesta
- kertaa, mihin kiinnitetään arvioinnissa erityistä huomiota
- suunnittelee, miten huolehtia kattavan arviointitiedon keräämisestä.
- suunnittelee, millaisia arviointimenetelmiä käytetään, jotta tutkinnon osan kaikkien ammattitaitovaatimusten hallitseminen tulee osoitetuksi

Tutkintotilaisuudessa

- esittäytytään ja kerrataan, mistä on kysymys, todetaan aikataulut, jne.
- on tärkeää myönteinen ilmapiiri, joka voi vähentää tutkinnon suorittajan jännittämistä.
- tarkistetaan henkilöllisyys ja muut tarvittavat dokumentit
- kerrataan, miten tutkintotilaisuus etenee ja miten siinä toimitaan

Mitä arvioidaan

- keskity ydinosaamiseen
- sekä tutkinnon perusteissa määritettyihin arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin
- arvioi, miten tutkinnon suorittaja tekee työtehtäviään ja miten osaaminen tulee esille
- havainnoi, haastattele, pyydä perusteluja, mikäli se on mahdollista

Tutkintosuorituksen jälkeen

- osallistu arviointikeskusteluun
- muista rakentava ja kehittävä palaute
- ole kannustava ja rehellinen
- muista, että edustat samalla omaa alaasi ja ammattiasi

Arviointikokouksessa

- esitä näkemys tutkinnon perusteiden mukaisesta ammattitaidosta

- arviointien tulee olla huolellisesti perusteltuja ja kirjattuja niin, että niihin voidaan tarvittaessa luotettavasti palata
- osallistu keskusteluun arviointipäätösesityksestä tutkintotoimikunnalle
- allekirjoita arviointipöytäkirja

Arvioija on ammattitaidon laadun varmistaja.

- siksi arvioi omaa arviointitoimintaasi
- pyydä tutkintovastaavalta palautetta arviointityöstäsi
- anna tutkintovastaavalle palautetta näyttötutkinnon järjestämisestä ja siihen liittyvistä asioista

Erilainen oppija otetaan huomioon tutkintotilaisuudessa. Tarkoituksena on tukea erilaisen oppijan mahdollisuutta näyttää osaamisensa esimerkiksi antamalla enemmän aikaa suoritukseen tai antamalla ohjeet selkokielisinä. Tavoitteista ei kuitenkaan tingitä ja arviointikriteerit ovat aina samat tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Arviointikokouksessa tutkinnon suorittaja ei yleensä ole paikalla. Arviointiesitys kirjataan arviointipöytäkirjaan ja esitetään tutkintotoimikunnalle hyväksyttäväksi.

Sen jälkeen kun kolmikanta on esittänyt arvosanan tunnustettavaksi tutkintotoimikunnalle ja tutkinnonsuorittaja on saanut tutkintotoimikunnan päätöksestä tiedon, tutkinnon suorittajalla on 14 vrk aikaa tehdä arvioinnista oikaisupyynnö tutkintotoimikunnalle.

Ammatilliset perustutkinnot arvioidaan elokuun 2009 arviointiuudistuksen jälkeen kaikissa tutkinnoissa arvosanoilla kiitettävä 3, hyvä 2, tyydyttävä 1 ja hylätty. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa arvosanat ovat hyväksytyt ja hylätty.

Lähteet:

Ohjaus näyttötutkintoprosessissa. AiHe -projektin tuloksia 2006. Esa Heikkinen & Aino Rikkinen toim. Opetushallitus 2006

Näyttötutkinto-opas, Opetushallitus 2007

Opas näyttötutkinnon arvioijien perehdyttämiseen, Alvar

Koulutuskeskus Salpaus ottaa mielellään vastaan ehdotuksia tämän arviointioppaan kehittämiseksi. Kommentit voi lähettää sähköpostilla arja.raulahti@salpaus.fi tai osoitteeseen Arja Raulahti, Koulutuskeskus Salpaus, Vipusenkatu 5C, 15230 LAHTI.